
Ulična poezija v interakciji z (živim) jezikom

Jernej Kusterle

Cobiss 1.01

V sedemdesetih letih 20. stoletja se je v Ameriki pojavila nova glasbena zvrst, imenovana rap, in nadaljevala tradicijo rock in punk glasbe. V kakih dvajsetih letih je ta nova oblika protestne poezije povzročila globalne družbeno-jezikovne spremembe, saj se je ob njeni prisotnosti izoblikovala posebna družbena skupina s posebnima slovarjem in slovnico. Za svojo uresničitev rap uporablja tako knjižno kot tudi pogovorno besedje in skladnjo. Tradicionalni izvor iz revnih črnskih mestnih predelov vsekakor utemeljuje rabo besedne zveze »ulična poezija«.

Ključne besede: ulična poezija, rap, hip-hop, glasba, zgodovina, tipologija

Street Poetry in Interaction with (Living) Language

In the 1970s a new musical genre called rap appeared in the United States, continuing the tradition of rock and punk music. In about twenty years, this new form of protest poetry created global sociolinguistic changes because its presence helped shape a special social group with a special lexicon and grammar. Rap uses both standard and colloquial vocabulary and syntax. Its traditional origin in poor black urban neighborhoods justifies the use of the term *street poetry*.

Keywords: street poetry, rap, hip-hop, music, history, typology

1 Jezikovna zvrstnost in besedje v ulični poeziji

Jezik in izbira besedja v ulični poeziji že na prvi pogled ločujeta ulično poezijo od tradicionalne in tudi od sodobne. Zato se mi zdi pomembno ugotoviti zlasti odklone od norme slovenskega knjižnega jezika, ki se pojavljajo v besedilih. Po de Saussurjevi »definiciji, ki se najbolj približuje idealu znanstvenosti, je jezik sistem znakov«. Lingvistiko sestavlja

pojmovna triada, ki definira njen predmet. V zvezi s tem uporablja de Saussure tele pojme: Govorica (Langage [oz. faculté de Langage]), Jezik (Langue), Govor (Parole). »Govorica« pomeni jezik v najširšem pomenu besede, »sposobnost, da se vzpostavi jezik«, naše predispozicije za ta znakovni sistem; »jezik« imenuje sistem jezika, sistem elementov in njihovih medsebojnih povezav, urejenih s pravili, zakoni ipd.; govor pa pomeni tako imenovani živi govor, konkretno aplikacijo jezika, denimo vsakdanjo komunikacijo. (Virk 1999: 17)

Kljub temu da gre pri de Saussurju za kompleksnejšo shemo zgoraj orisane razdelitve jezika, lahko za svoje proučevanje ulične poezije uporabim to ogrodje, saj ponuja zadostnost informacij, da lahko oblikujem predstavo o jeziku znotraj ulične poezije. Najbolj me zanimata drugi in tretji pojem de Saussurjeve triade: »jezik«, ki se uporablja v pisanju pesniških besedil, je primarno sredstvo za vzpostavitev pisane besede in nastopa kot nosilec informacije, ter »govor«, ki nastopa kot izvrševalec zapisane informacije. Znotraj tradicionalne poezije¹ se »govor« uporablja pri interpretaciji pesmi, kjer interpret preko poezije s svojo lastno, edinstveno interpretacijo stopi v stik s poslušalci. Pri ulični poeziji pride do podobnega pojava, le da so skoraj vedno prisotne tudi specifične kretnje, glasbena podlaga, ki je ni pri posebni obliki izvajanja brez glasbene podlage, tako imenovani a cappelli, stil oblačenja itd. Pri tradicionalni poeziji gre večinoma za bolj umirjen prenos informacij kot pri ulični poeziji, kar je razumljivo, saj izraža velik razpon čustev avtorja besedila, prava ulična poezija pa izraža jezo, nestrinjanje, upor in vodi v t. i. tiho revolucijo. Vsekakor sta jezik in govor znotraj ulične poezije enako nujna, saj predstavljata tisti element, brez katerega črkovno-glasovna besedila ne bi bila realizirana.

Gledano z jezikoslovnega stališča lahko za jezik poezije v širšem smislu uporabimo splošno delitev jezika. Socialne in funkcijske zvrsti slovenskega jezika so hkrati tudi socialne in funkcijske zvrsti pesniškega jezika. Na ta način lahko definiramo jezik Poezije.² Med funkcijskimi zvrstmi nedvomno prevladuje umetnostna zvrst, na drugi strani pa pri socialnih zvrsteh naletimo na dilemo, katero socialno zvrst bi pravzaprav pripisali pesništvu. Medtem ko tradicionalna poezija lahko brez dvoma vsebuje katero koli izmed socialnih zvrsti slovenskega jezika, se pri ulični poeziji pojavijo socialne podzvrsti oziroma t. i. interesne govorice (sleng, žargon, argo). Prevladuje sleng, ki se meša s socialnimi zvrstmi slovenskega jezika, zlasti z neknižno nadzvrstjo (narečja in pogovorni jezik).³

2 Dejstva o jeziku v ulični poeziji

Kar nekaj avtorjev besedil ulične poezije govori o pomanjkanju »muzikalnosti« slovenskega jezika v primerjavi z angleškim, o jezikih znotraj slovenskega jezika, sklonski dinamiki, nepomembnosti pravilnega zapisa besedja itd. Prav je, da skušam pojasniti svoje mnenje o bistvu slovenskega jezika. Slovenski jezik ima morda bolj zapleten jezikovni sistem kot drugi jeziki, a mu ravno to omogoča inovacijsko odprtost k tvorjenju novega besedja ali pa samo novih pomenskih okvirov. S samoglasniki in soglasniki, z naglasnim sistemom pa tudi s socialnimi zvrstmi ter podzvrstmi daje uporabniku širok nabor glasoslovnih izbir. »Muzikalčnost« je torej odvisna

¹ Poezijo v širšem smislu delim na umetniško in trivialno ali ljudsko poezijo. Umetniško poezijo dalje delim na tradicionalno (klasična, filozofska, posvetna, protikatoliška) in moderno ali svobodno.

² Poezija z veliko začetnico mi pomeni poezijo v širšem smislu.

³ Oblikovano po predavanjih Vere Smole: Socialne zvrsti slovenskega jezika, 2011.

od poznavanja strukture in zakonitosti jezika, ob katerih lahko jezik oblikujemo, širimo in bogatimo. Jezik ulične poezije se loči od jezika tradicionalne poezije v tem, da je besedje, ki ga raper uporablja, zelo dinamično, saj jemlje besede iz svojega okolja. Besede so žive. Neprestano se spreminjajo in kažejo v oblikah, ki jih kot bolj ali manj posrečene inovacije uvajajo mladini popularni televizijski programi, liki in osebnosti trenutnega in preteklega časa. Za jezik bi lahko rekli, da ima zelo močno čustveno vrednost, ki zlasti pri mladih hitro preide na področje psihičnega nasilja, od tod pa celo na področje fizičnega obračunavanja, za kar so vzroki mesto v družbi, ponos, denar, ženske, moški in drznost.

V jezik ulične poezije vstopa veliko neknjižnega izrazja. Priljubljeno je narečno barvanje besedil, saj avtorji s tem kažejo svojo regionalno pripadnost. Včasih gredo tako daleč, da izraz »jezik« dobi nov pomen. Tako se je zgodilo v primeru velenjskega dua Thug Connect. Na vprašanje o jeziku odgovarjata: »Pišemo v velenjščini, ne v slovenščini. T'k' da, je velik' slenga zrav'n, an'. Tu se pač izraža k'k pač ti govoriš.« (Nemir 2010 v Menart 2010) Čeprav gre v povedanem za kompleksno jezikovno zmes narečja in slenga, imamo pred seboj primer, ki priča, da imajo narečja osrednjo oziroma primarno vlogo pri oblikovanju te vrste besedil. V nadaljevanju bom predstavil nekaj narečno obarvanih delov besedil, in sicer glede na pokrajinsko enoto in glede na avtorja.

2.1 Kocka: Gorenjska

[I]n sekov drva, / sj skira bva je moja prva baba u živlenu, / kjo mogoč bom uženu!
/ In ko kradem traktrje in jagam kure gor u kvanc, / se tastari dereja – »Jebemti prekvet Basanc!« (Chorchyp, v Kocka 2004: 7)

2.2 Tekochee Kru: Štajerska

Skupina svoja besedila narečno oblikuje, hkrati pa oblikuje tudi novo besedje.

Tak ko ne verjamem enim ribičom, da vlovijo v Dravi 50 kilskega krapapa, / Šuljo, ne verjamem, da si nareo toti beat in tui ne verjamem, da si semplo bratata. (Mito, v Tekochee 2007: 15)

2.3 Valterap: Goriška

Avtor v svojem komadu *Kačenetenečemet* kaže na svojo narečnost tako z glasovjem kot z besedjem:

Povej kej sm napravo, a sm res ntolko čuden? [...] K druge ponavadi samo znižajo oči, / kadar nečejo priznat, kar iz njih mi govori. (Valterap 2006: 12)

2.4 Echobe: Bela krajina

Zmeraj sm bil nič, i pole sm iz megle prišu, / iz megle belokranjske, ker i kmet bo zdej vtišu?! [...] Ja sm Superechob, en od belokranjcev. / Če bi se natjecal, mali, treba ti bo žgancev. [...] [I] najbolji včasih kiksnejo, kk da ne bi ja. (Echobe 2003: 2)

3 Inovativno tvorjenje besedja

Avtorji ulične poezije pogosto oblikujejo besede povsem na novo. Razlogov je več, najpogostejši pa je, da na ta način skušajo zapolniti ritem in dosežejo rimo. Da je to res, lahko potrdim s primerom dveh verzov iz besedila *Nea ti verjamem* skupine Tekochee Kru, kjer Mito zaradi ritma na koncu dveh besed ponovi zadnji zlog: »Tak ko ne verjamem enim ribičom, da vlovijo v Dravi 50 kilskega krapapa, / [...] tui ne verjamem, da si semplo bratata« (Mito v Tekochee 2007: 15), in pa s primerom iz Mirkovega besedila *Ljubezem za rap*: »[K] slišm hud sempl, k rola iz vinila, / k se mi misli odprejo k enciklopedija, / rapologija na traku. / A me čutš? Gžiiiiiaaaa!« (Mirko 2011: 12), kjer avtor besedila in novega izraza *rapologija* sprva z naštevanjem nakaže, v katero smer se bo razvil pomen izraza, ki sledi. Glede na sobesedilo bi bilo nemara upravičeno podvomiti v trditev, da beseda obstaja v besedilu zaradi rime, vendar je v strokovni terminologiji v tem pomenu ne najdemo. Avtor jo je tvoril iz podstav *rap*, ki jo miselni receptorji povežejo z glasbo, in logos, ki pomeni *vedo*. Dejansko torej govori o vedi o rap glasbi.

4 Socialne podzvrsti oziroma interesne govorice

»V slovenskem jezikoslovju se termini žargon, sleng in redkeje argo uporabljajo sinonimno, pri čemer se je izraz argo zelo slabo, izraz žargon pa najbolj utrdil, ne samo v jezikoslovju, ampak tudi v vsakdanji govorici in publicistiki« (Gjurin 1974: 65). Ker gre pri ulični poeziji za konkretizacijo vsakdanje govorice, lahko upravičeno trdimo, da ta del poezije uporablja prvine interesnih govorice.

4.1 Sleng

Sleng ima znotraj ulične poezije dominantni položaj. Velemir Gjurin v članku z naslovom *Interesne govorice sleng, žargon, argo* piše, da so »nekatero tabuirane besede [...] v mladostniškem slengu postale navadni medmeti (kurc, jebi ga, mater, mater vola)« (Gjurin 1974: 73), sam pa lahko dodam še nekaj primerov, in sicer: pizda, kurac, jebemti, upičkumater itd. Gjurin pridaja, da »[z]aradi izrazite tropičnosti sleng radi primerjajo poeziji«, ob tem pa navaja dve razlagi: »Sleng je poezija vsakdanjega življenja (S. I. Hayakawa). Vsi slengizmi so metafore, a vse metafore so poezija (G. K. Chesterton)« (Gjurin 1974: 74) Podobno mnenje zasledimo v podnaslovu knjige Michaela Adamsa, kjer je zapisano: *Slang, the People's Poetry* (Adams 2009), tj. 'Sleng, ljudska poezija'. Avtorju »ljudska« ne pomeni poezije, ki se prenaša preko ljudskega izročila, ampak poezijo preprostih ljudi z ulice. Na podlagi zadnjih dveh razlag lahko potrdimo hipotezo, da ulična poezija, katere osrednji jezik je sleng, spada v širši pojem Poezija. Rad pa bi vnovič poudaril svoje mnenje, da ga ne moremo uvrščati v isto skupino kot tradicionalno poezijo. Knjižni, kultivirani jezik in sleng nista v enakopravna, temveč sta v daljnem sorodstvu. Od časa do časa se srečujeta, prepletata, to pa še ne pomeni, da sta na istem nivoju. Termin ulična poezija uporabljam prav zaradi okoliščin, v katerih ta poezija nastaja. Dejstvo je, da mladostniki, ki ne odraščajo na ulici, ne pridejo v stik s pogovorno leksiko,

ki jo uporabljajo mladi, katerih dom in vzgoja so ulica in interesne skupine, ki jim pripadajo. Sleng je najbolj odprt za sprejemanje tujk, saj imajo te po mnenju mladih uporabnikov največjo ekspresivno moč.

4.1.1 Zgornje trditve utemeljum z dvema primeroma, ki sta vzeta iz besedil dveh avtorjev (Mirko, *Ulični sleng*; Kosta, *Furam begije*). Mirkovo besedilo sem izbral, ker je zanimivo prav zaradi pojasnil slengizmov, ki jih avtor vključuje. Videli bomo, da jih razlaga z ljubljanskim pogovornim jezikom. Njegovo besedilo je kot »prevajalnica«.

Kovanc je kinta, joke je finta, doint špinta, / kolegi so ekipa, če se pije, se seka al sipa. / K prizuje se, se sisa, pijan – naklan. / In k smo pr sisah, sise so oprsje dam. / Če si kdu pržge doint, potem on zakur ga, / k bejbi rečejo drolja, tu pomen, da se kurva. / Če se nos, je vzvišena, fina, naduvana ... (Mirko 2008: 7)

Pri Mirkovem besedilu gre sicer za umetno tvorbo slengovsko obarvanega besedila, saj je bil njegov namen prikazati slengizme. Pristnejši prikaz slengovskega jezika v rapu nam predstavlja naslednji odlomek:

Furam begije, furam superge in furam teje, / furam sebe, k treba, in furam svoje ideje [...] 24 ur dnevno polne kafane, / polne modelov s fedrom in bejbik, k bojo pobrane. / Prazne besede, prazne misli, prazne glave se nosi. (Kosta 2003: 2)

V sleng neprestano vdirajo tujke iz različnih jezikov, ki jih uporabniki oblikujejo po slovenski izreki: *furam* (< nem.), *begiji* (< angl.), *kafana* (< srb.), *bejbika* (< ang.), *feder* (< nem.).

4.1.2 Z besedili ulične poezije lahko potrdimo še en pojav, ki ga je v svojem članku predstavil Gjurin. Povsem res je, da »tabuirane« besede v mladostniškem slengu postanejo navadni medmeti. To lahko opazimo v naslednjih primerih:

Za vse ljubosumne riti pa za tepce, ko vas jebe. (Brodii, v Anonimni 2001: 12)

[V]saj počutim se, ke so klošari, jebi ga. (Echobe 2003: 7)

[F]ak, takrt je prasica vidla ptičke. (Klemen 2000: 3).

4.1.3 Včasih avtorji uporabijo določene medmete za to, da ustvarijo določen tip rime ali asonance. V nadaljevanju navajam nekaj takih primerov.

4.1.3.1 Rima:

[J]eziki do tal pa do stropa; / hopla kuži, hopa, hopa. (Ali-En 1994: 4)

[R]ealizem – gor tebi drži, da ne boš spal [...] [P]a reči »au«. (Ezy-G, v Dandrough 1996: 2).

4.1.3.2 Asonanca:

[N]oben noče prvi na stage, aneda, aja? [...] [S]e moreš navadit tega sranja. (Čukur 2001: 6)

[N]jihče nič ne da, popevam la-la-la. (Echobe 2003: 4)

4.1.3.3 Medmete v ulični poeziji najdemo včasih v verzih v vlogi mašil, s katerimi avtorji dosegajo določen ritem, ali pa so uporabljeni zgolj iz navade. To so mašila, ki se praviloma uporabljajo v vsakdanjem neformalnem govoru, zgodi pa se tudi, da nastopijo v formalnem govornem položaju. Zelo pogosto mašilo je polglasnik [ə]. Za vzhodno Slovenijo, posebej za Velenje z okolico, je tudi v besedilih ulične poezije značilno mašilo *lejga*:

»[K]er ko mam u roki majk, lejga, je sam moj, dej, / zrihti nam za snemat kej, zrihti nam takoj, glej.« (Ghet 2011: 10)

4.1.4 V besedilih ulične poezije lahko opazimo tudi »poenostavljeno« skladnjo. Najdemo lahko množico primerov, v katerih avtorji v zanikanih povedih ves čas uporabljajo tožilnik namesto rodilnika. Težko ločimo, ali so avtorji namenoma kršili slovnična pravila ali pa jih sploh niso poznali. V ulični poeziji je namreč najlažje skriti slovnično neznanje, saj nepravilna raba jezikovnih pravil mladim prav tako pomeni določeno vrsto upornišva. Svoje neupoštevanje jezikovnih norm zagovarjajo, saj naj bi jih to delalo drugačne in jim zagotavljalo občutek pripadnosti skupini. Iz obstoječih besedil sem izbral primera, v katerih se zdi raba tožilnika v zanikanih povedih umetna, kot da sta v verzih zato, da nastaneta rima ali asonanca oziroma da se ohrani zeleni ritem:

Folk dons me gleda, k da sm budala, / obračajo me, k da sm slep, pa ne furam očala. (Zlatko 2007: 3)

Vidm vrstnike, k jih trpajo v marico, / mam inspiracijo, ker ne živim pravlico. (Challe Salle 2012)

4.1.5 Narečja in sleng so tisto, kar preprečuje, da bi vsi raperji zveneli enako. Se pa avtorji ulične poezije med seboj ločijo tudi glede na snov, motiviko, tematiko, kompleksnost besedja in skladnjo, ki jih uporabljajo pri svojem pisanju. To velja vse do točke, ko še govorimo o pisnem prenosniku. Ko se besedilo prenaša preko slušnega prenosnika, pa nastopijo še druge razločevalne značilnosti: razločnost in jasnost, register, ton, govorne napake, predvsem pa je najbolj razločevalna lastnost t. i. flow.⁴

⁴ Flow je glasovni ritem, ki na ravni zvoka deluje podobno kot metrum na ravni besedila.

4.2 Žargon

Žargon je tip jezika, ki je prisoten v ulični poeziji, saj se pripadniki rapovske subkulture radi združujejo v skupine in oblikujejo povsem svoje besedišče. V okviru teh skupin oblikujejo svoj tip pozdravljanja: »yo« (ang. oj), »what up«, tudi skrajšano »sup« (ang. kako kaj, živijo), »pis« (ang. mir, v pomenu pozdrava slovo v miru), »aiiii« (pozdrav ob slovesu) itd. Avtorji pogosto posegajo po temah drugih interesnih skupin. S tem pride do mešanja prvotnega in novega, predelanega, »ulicirane-ega slovarja«. ⁵ Kot primer si oglejmo Mirkovo besedilo za komad *Kok hudih rim*.

Kaj je RIMA? Verzi so igrišča, na njih se ujajem,
pretočm to čez mikrofon, tako jih posnamem.
Vežm spomine, izkušnje, vtise, znanje,
rišem zgodbe, da se ti lahko poglobiš vanje.
ASONANCA! Kratk stik, bum, zdj jih stresa.
»Kdu?« Atila, ta pošast iz Novga mesta.
Reže ceste, pleše, trese zvezde,
keš polni vreče, melje, stiska klešče. (Mirko 2008: 8)

V nadaljevanju na podoben način predstavlja še aliteracijo, onomatopejo, poosebitev, primero, okrasni pridevek, stalno reklo, retorično vprašanje, klimaks, aluzijo in oksimoron. To besedilo je zanimivo zaradi izbire tematike (literarne teorije). V ulični poeziji se praviloma take teme ne uporabljajo, saj ciljna publika rap glasbe ne posluša, če ne razume, še manj pa ceni tisto, kar »šolsko« poučuje. Raper je ulični retorik, uporablja enostavne teme, besedje in skladnjo. Ker ulična poezija praviloma prihaja z ulic, jo pogosto ustvarjajo pripadniki skupin, ki se ustaljenim normam družbe upirajo in jih kršijo. Literarna teorija je torej daleč od tega, kar naj bi predstavljala ulična poezija, saj znanje ciljni publiki po navadi ne predstavlja kakih vrednot, ampak oviro. Verjetno je to tudi razlog, da se Mirkovi »fani« ⁶ niso navdušili nad besedilom, saj se z njim niso ne mogli ne hoteli poistovetiti. Na spletnem forumu, t. i. Monkibu, je uporabnik zapisal: »Drgač pa ta komad pa kuk hudih rim, pa sleng (wtf, kr neki od besedila) so gnili« (Makaveli07 2008).

4.3 Argo

»Argo je govornica kriminalcev, potepuhov, beračev, prostitutk in sploh t. i. podzemlja oziroma družbenega dna« (Gjurin 1974: 66), torej na nek način tudi rapa. »[T]ako po sociolingvističnem kriteriju; po funkcionalnem pa bi bil to neuraden tajni jezik (podzemlja) [...] Izredno močno [...] je anglizirana govornica narkomanov.« (Gjurin 1974: 78) Tudi če bralec ali poslušalec ulične poezije ni prav posebej pozoren na besedilo, lahko brez težav odkrije kar precej primerov argoja. Nekaj jih navajam v nadaljevanju.

⁵ Slovar, ki so ga preoblikovale ulice, oziroma ljudje, ki jim ulica predstavlja dom – stalnega ali začasnega.

⁶ Fan (angl.) je oboževalec, navdušenec.

Pa rečmo, prvič iz pëka si vzamemo za žbè, / damo na podlagco in prpravmo škarice. / Sam drugič tega več ne rabmo, folija je na vrsti, / dva ognja plus tulc, da počrnejo ti prsti. [...] [K]er srečo iskal so v rjavem prahu, / ne morm pozabt trenutke, k sam na sranje sm čaku; / k dam sm koraku, se ustavu sm v parku, / zvohu, pol šou, iskat radie v avtu. / A veš, kok mladih je na ta način s Fužin, / trije padejo notr, en se odloč, da ostane clean. (Zlatko 2007: 3)

Tip top, že stojim pred vrati v jeansih in v srajci. / Sprašujem folk, če rab kj za kadiť, dvjst đijou mam za jajci. [...] Kr naenkrat prpele kibla, trije kôpi skočjo vn. (Ballau v Klemen feat Ballau 2004: 9),

[P]et tisoč đolic se not kadi, ena turška skuna, k ti pride do kosti. [...] Folk ga poha, repa in dela pizdarije. (Klemen 2004: 11).

Pogosto pride do mešanja žargona, slenga in argoja, saj so zaradi okolja, v katerem živijo, nekateri argojski izrazi mladostnikom dobro znani, poleg tega pa jih redno uporablja tudi revijalni tisk (oblikovano po Gjurin 1974: 80).

5 Sociolekti⁷

Interesne govorice bi lahko povezali z obrobniimi sociolekti, ki

so tipično sociolekti družbenih skupin z manj družbene moči, torej govorice nižjega družbenega sloja. [...] [D]o svojega sociolekta [čutijo] izrazito lojalnost, ki jo zahtevajo tudi od drugih pripadnikov iste skupine. [...] V grobem jih lahko razdelimo na podeželske, mestne in priseljske. (Skubic 2004: 301)

V okviru ulične poezije večinoma govorimo o mestnih in priseljskih obrobniimi sociolektih, hkrati pa tudi o t. i. ekscesnih sociolektih.

5.1 Mestni obrobni sociolekti

Ulična poezija se v glavnem širi po mestih, kar je povezano z razmerami, v katerih živijo mladi v mestnem okolju. Dejansko bi tu lahko potegnili vzporednico z žargonom znotraj socialnih podzvrsti. Raperji so »zaprta« skupina. Delujejo znotraj te skupine in širijo svoje ideje preko slušnega medija, glasbe. Skupine, ki poslušajo to ali ono zvrst glasbe, so praviloma »zaprte« skupine.

5.2 Priseljski obrobni sociolekti

Po naselitvi Amerike so belopolti kmalu pripeljali temnopolte sužnje. Tako stanje je prevladovalo več sto let in še danes smo lahko priča rasističnim izpadom belopoltih proti temnopoltim, ki se počasi vzpenjajo po družbeni lestvici. Temnopolti

⁷ Izraz »sociolekti« se lahko komu zdi sporen zaradi njegovega pomenskega nanašanja na delitev glede na socialni status oziroma družbene razrede. S predpostavko, da je ulična poezija izvorno »ameriška tvorba«, kjer se take delitve pojavljajo, se mi zdi uporaba termina smiselna, ker je vpeta v kontekst.

prebivalci so dolgo veljali za najrevnejši sloj prebivalstva v Združenih državah Amerike. Belopolti so jih selili v predele z večstanovanjskimi stavbami (tako kot v Sloveniji v blokovska naselja po mestih), ki se jih je oprijelo ime *ghetto*. Razumemo lahko, v kakšnih neperspektivnih okoljih so živele temnopolte družine. To so dejstva, ki nam lahko pomagajo razumeti dejansko stanje v Sloveniji. V letih po drugi svetovni vojni in kasneje so se prebivalci takratne Jugoslavije naseljevali v Sloveniji v glavnem zaradi ekonomskih razlogov. Od osamosvojitve Slovenije leta 1991 se je delež priseljencev znotraj državnih meja Slovenije še povečal. Sprva so Slovenci priseljence sprejemali kot fizične delavce, ki so opravljali dela, katerih se prvotni prebivalci niso lotili. To so bila po navadi slabo plačana, najmanj »sploštovana« in težaška dela. V tem lahko opazimo podobnosti z Ameriko po odpravi suženjstva, saj so belopolti temnopolte obravnavali podobno. Kasneje se je položaj spremenil. Slovenci so sprejeli potomce priseljencev kot sebi enake, z enakimi možnostmi v družbi, kot jih imajo sami. Kljub temu se velik delež priseljencev iz bivših republik povojne Jugoslavije in njihovih potomcev še vedno čuti ogrožen in odrinjen. Še vedno se dogaja, da skrajni desničarji, skinheadi,⁸ napadejo katerega izmed priseljencev, vendar je to enako nesmiselno in primitivno kot situacija, ko mladostniki, potomci priseljencev, pripadniki lastnih zaprtih skupin, napadajo posameznike druge narodnosti zgolj zaradi besednih nestrinjanj. Zanimivo je, da se predvsem mladi Afroameričani, ki so večinoma prepuščeni ulici, med seboj kličejo *nigga*, torej z izrazom, ki je v ameriški rap glasbi postal taka stalnica, da ga raperji v komadih uporabljajo kot mašilo, zapolnjevalec vrzeli, ko potrebujejo zlog ali dva več, da ustvarijo polno zvočno sliko. Iz filmske in glasbene produkcije je znano, da se afroameriške matere pri svoji vzgoji v večini zavzemajo za to, da njihovi potomci ne bi uporabljali izraza *nigga*, saj ga razumejo kot žaljivko, kljub temu pa je v določenih govornih položajih izraz postal del vsakdanje občevalne leksike mladih. Se pa izraz *nigga* uporablja tudi v primerih, ko želi Afroameričan prizadeti drugega Afroameričana. Tega ne dojemajo kot tako hudo žaljivko, kot v primeru, če je avtor nekdo, ki ni temnopolit. Če na tem mestu pogledamo primerjavo s slovenskim prostorom, ne moremo preko identične situacije. Ljudem se namreč ne zdi narobe, če se priseljenci, mladostniki, med seboj poimenujejo čefur, je pa zelo žaljivo, nespoštljivo in nacionalistično, če to izreče Slovenec. V Ameriki pripada monopol nad ulično poezijo temnopoltim, v Sloveniji pa priseljencem, saj je to zvrst besedne sporočilnosti, preko katere se med mladimi najlaže ohranjata jezik in kultura.

5.3 Ekscesni sociolekti

Skubic v članku *Sociolekti od izraza do pomena: kultiviranost, obrobje in eksces* razlaga, da so lahko ekscesni sociolekti zaradi svojega ekskluzivizma in agresivnosti predmet kritike. Omenja pa tudi, da se v opoziciji pojavi njihova inovativnost, ki za seboj prinese tudi možno duhovitost. Vse to se popolnoma sklada z jezikom ulične poezije. Njeni pisci z vulgarizmi izražajo upor, jezo, bes, žalost, trpljenje,

⁸ Skinhead (angl.), tudi skin, je obritoglavec.

fantazije itd. Lahko rečemo, da avtorji z uporabljenim besedjem skušajo šokirati, se izpostaviti v množici, pokazati svojo ekskluzivnost. V naslednjih primerih bom predstavil nekaj odlomkov iz besedil s takim tipom jezika. Odlomke razporejам glede na tematiko, ki prevladuje v besedilu:

5.3.1 Materializem

Čez kkšne pol ure me ta pička vpraša: / »Kašn avto pa maš, BMW-ja al Passata?«
/ Fak, takrt je prasica vidla ptičke, / najbolj na kurac mi grejo keš pičke! (Klemen 2000: 3)

5.3.2 Pornografija

[I]n gledaš okoli sebe, kero pičko bi nabodu. / Tisto, k prva pride, tisto, k prva dá [...]
Potreba je velika, jajca zatečena, / pred tabo pička varna ni nobena. (Ali-En 1994: 2)

5.3.3 Umetna ženska lepota

Preden gre u trgovino, si nariše faco tako, / vse so iste pičke, tko da jst pofuku bi usako. [...] Pol pa spet ljubosumje: »Fak, lej, una je pa taka!« / Ne bejbi, zgleda lih tko, k usaka [...] Plastične blondinke, sj učas nas to je rajcal še, / zdej pa smo navadl se, ker fakin preveč vas je. (GDM 2008)

5.3.4 Pedofilija

Začenja se poletje, cajt kratkih majčk, / plastičnih sandalčkov in kratkih hlačk. / Tamali u peskovniku so total brez skrbi, / sj naujo vedl, kdo je stric, k jih gleda in se smeji. [...] Ampak zdj se pa paste, yo, ker greva v napad. / Za razliko od pediatra, jest mam pamže resno rad. (Manson's Angelz 2003)

5.3.5 Kriminal

[N]on-stop sm na begu, na hrbtu mi je murja, / drkam se po ulici, iz petsto delam jurja, / mafija je lukna, not te vleče kt vrtinc, / ko grem čez mesto, vsak se obrača, pravi »To je klinec!« / Kartoteka po nesreči v mednarodno je zrasla; / not piše, da sm motherfuckin hustla. (Psihobrata 2005: 3)

5.3.6 Katoliška vera

Ščijem sveto vôdo, vódim do apokalipse. / Cote obešam gor po križu, čakam vaše kikse. / Pijem Jezusovo kri in pivo, da sm ulit, / s Torinskim prtom brišem rit, da obrišem shit. / Kral iz undergrounda, ukradena trnova krona; / velenska cona, Sata-nov sin izza mikrofona. (Psihobrata 2005: 9)

6 Zaključek

Za primere sem izbral besedila, ki obravnavajo tabuizirane teme in najbolj med vsemi kažejo upor proti vrednotam naše družbe. Nekateri primeri v besedilih nastopajo v stilu primitivno-prostaško-provokativnih izjav, ki na bralca/poslušalca vplivajo zelo različno. Gre za odraz družbene situacije, ki jo vsak posameznik doživlja drugače, saj gre za kompleksnost posameznika, ki je osvobojen robotizirane skupnosti in živi lastno življenje. Tudi glede na zgornja besedila lahko trdimo, da so znotraj ulične poezije prisotni različni krogi, ki se oblikujejo okoli poslušalcev s podobnimi življenjskimi izkušnjami in doživetji. Marsikomu se ta besedila zdijo »bolna«, a ob tem se je treba vprašati, v kakšnih okoliščinah ti mladi ljudje živijo, da ustvarijo taka besedila. Življenje, ki je polno bede, trpljenja, zatiranja, nasilja, drog, alkohola in izkoriščanja, pri mladih privede do odpora proti katoliškim dogmam, upora proti sistemu oziroma vsemu, kar ima pravila. Pojavi se kreativna anarhija, ki jo mladi oblikujejo z vsakodnevnimi novimi dogodki, dejanji in manifesti, tudi z besedili ulične poezije.

Viri

- Ali-En 1994: 4 = Ali-En, *Takšnega dneva pa še ne*, Leva scena (audio kaset), Ljubljana: Mačji disk, 1994.
- Ali-En 1994: 2 = Ali-En, *Stremetzsky*, Leva scena (audio kaset), Ljubljana: Mačji disk, 1994.
- Ballau v Klemen feat Ballau 2004: 9 = Klemen Klemen feat Ballau, *Flash back*, Hipnoza, Ljubljana: Nika records, 2004.
- Brodii v Anonimni 2001: 12 = Anonimni, *Pravila igre, 5 minutes of fame / Za narodov blagor*, Ljubljana: Radyoyo/Multimedia, 2001.
- Challe Salle 2012 = Challe Salle, *Borba*, 2012.
- Chorchyp v Kocka 2004: 7 = Kocka, *Asi na vasi, Alea iacta est*, Kranjska Gora: White Nigga, 2004.
- Čukur 2001: 6 = 6 Pack Čukur, *Vseen, Ne se čudit*, Ljubljana: Menart Records, 2001.
- Echobe 2003: 2 = Echobe, *Dihat moram*, Furam solo, Bela krajina: samozaložba, 2003.
- Echobe 2003: 7 = Echobe, *Solo*, Furam solo, Bela krajina: samozaložba, 2003.
- Echobe 2003: 4 = Echobe feat Lali, *Usoda poeta*, Poetu je zapisano, Bela krajina: samozaložba, 2003.
- Ezy-G v Dandrough 1996: 2 = Dandrough, *Dobrodošli v MB*, Ko pride Bog, Maribor: Conan, 1996.
- GDM 2008 = GDM, *Migi prasica*, 2008.
- Ghet 2011: 10 = Mrigo & Ghet feat Zlatko, *Obraz, Mrigz 'n' Ghet hitz*, Velenje: samozaložba, 2011.
- Klemen 2000: 3 = Klemen Klemen, *Keš pičke*, Trnow stajl, Ljubljana: Nika records, 2000.

- Klemen 2004: 11 = Klemen Klemen, *Šnopc II*, Hipnoza, Ljubljana: Nika records, 2004.
- Kosta 2003: 2 = Kosta, *Furam begije*, B.I.Z., Ljubljana: Matrix Musik, 2003.
- Makaveli07 2008 = Makaveli07: Atila – Teorija Djordje Kesic, 6. 4. 2008 (http://www.monkibo.com/forum/forum_posts.asp?TID=2480&get=last), dostop 31. 7. 2012.
- Manson's Angelz 2003 = Manson's Angelz, *Za ceno čokolade*, 2003.
- Mirko 2008: 8 = Mirko, *Kuk hudih rim*, Teorija Djordje Kesic, Novo mesto: samozaložba, 2008.
- Mirko 2011: 12 = Mirko, *Ljubezen za rap*, Borec v meni, Novo mesto: samozaložba, 2011.
- Mirko 2008: 7 = Mirko, *Ulični sleng*, Teorija Djordje Kesic, Novo mesto: samozaložba, 2008.
- Mito v Tekochee 2007: 15 = Tekochee Kru, *Nea ti verjamem*, Adijo stari, kaki scenarij!, Maribor: JernaStyle Records, 2007.
- Nemir 2010 v Menart 2010 = Urša Menart, *Veš, poet, svoj dolg?*, Vest, 2010.
- Psihobrata 2005: 3 = Psiho-brata, *Jebemtidjeteimajku*, Psiho-plata, Velenje: samozaložba, 2005.
- Psihobrata 2005: 9 = Psiho-brata, *Satanov sin*, Psiho-plata, Velenje: samozaložba, 2005.
- Valterap 2006:12 = Valterap, *Kačenetenečemmet*, Malomatomanemona, Nova Gorica: samozaložba, 2006.
- Zlatko 2007: 3 = Zlatko, *As ti tud notr padu*, Svet je lep, Ljubljana: Street13, 2007.

Literatura

- Adams 2009 = Michael Adams, *Slang: the People's Poetry*, UK: Oxford University Press, Inc., 2009.
- Gjurin 1974 = Velemir Gjurin, Interesne govorice sleng, žargon, argo, *Slavistična revija* 22 (1974), št. 1, 65–81.
- Kusterle 2013 = Jernej Kusterle, *Strukturalna poetika ulične poezije: diplomsko delo*, Ljubljana: [J. Kusterle], 2013. (Tipkopis.)
- Skubic 2004 = Andrej E. Skubic, Sociolekti od izraza do pomena: kultiviranost, obrobje in eksces, *Obdobja* 22 (2004), Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2004, 297–320.
- Smole 2010/2011 = Vera Smole, *Socialne zvrsti slovenskega jezika: predavanja in seminar [na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani]*, 2010/2011.
- Virk 1999 = Tomo Virk, *Moderne metode literarne vede in njihove filozofsko teoretske osnove*, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za primerjalno književnost in literarno teorijo, 1999.

Street Poetry in Interaction with (Living) Language

Summary

This article discusses the language in street poetry. As the opposite of traditional poetry, the type of protest in street poetry is presented by violating grammatical and social rules. Even though the extent to which one can speak of tradition is questionable, the penetration of colloquial language into standard language is typical of traditional poetry. On the other hand, it is typical of street poetry that the standard language penetrates into colloquial language. Street poetry belongs to a certain social group that represents itself by using taboo themes and vocabulary in the system. Its members want to shock the public to get its attention in order to highlight the mistakes of modern society. Consequently, a distinct vocabulary and grammar have been formulated, which in some aspects operate self-sufficiently. However, like everywhere, even this group is not immune from internal conflicts. These are seen in the inherited rivalry between regions and even nearby cities, where dialects are the main reason for social-linguistic differences.